

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

Expoziția societății «Furnica» și veșmintul românesc

Societatea pentru industria casnică «Furnica» a organizat în April o expoziție pentru cunoașterea și vânzarea produselor de îmbrăcăminte ale țeranității noastre care se află depuse în magazinele ei.

Două din salele Ateneului Român erau prinse de stofe și țesături de tot felul, cum Bucureștii nu mai avuseră prilejul să vadă la un loc. În sala cea mare din mijloc erau așezate în cerc îmbrăcăminti întregi, din fie-care Ținut al României și al întregului pământ locuit de Români. Se vedea acolo cojocul cusut cu flori și sumanul căfeniū al Moldoveanului, lungă haina de postav cu cirpeli roșii și albastre a Bucovineanului din părțile năpădite de Rutenime, scurteica și fota neagră, desăvirșit de simple, care înfășoară așa de gingaș peste pinzeturile albe trupul puternic și mlădios al femeilor din părțile Sibiului, cămășile suptiri, ales împodobite, și fotele roșii, albastre, scinteietoare de fluturi ale portului din Gorj, Argeș și Muscel, județele de mîndru meșteșug al cusăturilor; apoi lucrările mai simple, mai întunecate ale părților sărace sau năpădite de străini, pînă la nădragii țercați cu fel de fel de sucituri și șerpuituri bătaoare la ochii ale țeranilor șesului, inriurit de Bulgari.

În cealaltă odaie erau atîrnate scoarțele făcute după icoana cîmpilor în floare și în roadă, scoarțele care apropie cu gust și cu știință colorii pe care numai arta de a împodobi a ultimelor timpuri a îndrăznit să le înfrățească; apoi valuri de pinză, pachete de postavuri, băsmăluțe, pungi, năframe.

Meșterele negustorese care au fost doamnele mari au răspindit în toate părțile atitea din aceste lucrări alese ale minilor dibace din sate. Expoziția s'a închis, și de acum înainte va urma iarăși numai vânzarea în mic din prăvălia, puțin strălucitoare, de pe Calea Victoriei.

Dar din această scurtă vădire a uneia din fețele artei populare, răsare o indoială și o întrebare. Toate aceste lucruri sînt frumoase.

unele foarte frumoase; în aceste linii, în această potrivire de colori se înfățișează sufletul românesc cel adevărat în silințele sale către un frumos, care nu se învață în altă școală decît în largă școală a lui Dumnezeu supt tot cerul albastru, și pe altă carte decît pajiștile, pădurile, livezile și ogoarele. Că, în loc de cine știe ce alcătuirii hîde ca la mai toți vecinii noștri, femeile romîne s'aũ priceput a lucra astfel, aceasta e o dovadă de originalitate isteată, de născocire bogată, de talent și aristocrație de rasă.

Dar, — cit vor dăinui aceste frumuseți? Se vor înnoi ele, an de an și veac de veac, sau vor rămînea în muzeele unde se păstrează lucrurile ce nu mai trăiesc sau aũ ieșit din întrebuințare?

În toată lumea este acum o luptă oarbă între deosebitele popoare care se întrec în producerea și răspîndirea bogățiilor. Din toate părțile tăbărăsc asupra noastră cu urite haine ieftene, care se fac fără să se întrebe gustul nimăruî, dar în așa chip încît oricine să se poată mulțami la nevoie cu ele. Pinzături de mașină, postavuri de fabrică, cituri cu flori grosolane și cu flori fine, tulpane de toate colorile, covoare care țin de azi pînă mine năvălesc pe toate granițele, tot mai multe, și tot mai ușoare de cumpărat. Lupta cu aceste roade vulgare ale muncii industriale, la care robesc milioane de oameni, e grea pentru industria casnică a țeranului nostru, care produce cinstit și original, dar încet și mult mai scump. Apoi brațele încep să aibă preț, cu cit innaintează lucrul pămîntului: cînd se aduc într'una Bulgari și Ruteni pentru a munci pe ogoarele boierilor și arendașilor, mai pot fi lăsate femeile casei în pacea senină a odăii de țesut? Și mine industria va răscoli toate colțurile României, cerînd pe oricine pentru lucrul cel nou, care răsplătește bine. Și atunci ce se va face această artă strămoșească, această mîndrie a războiului și a acului? Uitați-vă ce s'a ales din vechiul port în partea Moldovei despre Prut, în multe părți ale Bucovinei! Haina bărbatului a scăzut pînă la cel mai simplu acoperiș al trupului; iar femeia poartă bariz de țirg, polcuță și rochie de cit sau de postav de țirg.

Portul românesc nu poate fi păstrat la țară chiar, în părțile de unde-l gonesc nevoile. Pentru nimic în lume nu se poate cere omului sărac să plătească mai mult sau să înlătore un prilej de a cîștiga mai bine; nici un sfat nu-l va îndupleca.

*

Dar din acest port, părăsit acolo de unde a pornit, s'ar putea face un semn de cinste, o emblemă națională.

Ce e dreptul, s'a încercat, supt înalte auspicii, adoptarea lui în

baluri și petreceri. Pentru câteva momente de modă se poate; dar la urmă curentul — dăunător gustului și artei — către unificarea hainelor de ceremonie, va învinge neapărat. Și trebuie să recunoaștem și aceia că îmbrăcînd altița și stringînd briul peste fote, doamnele noastre nu s'au supus aceluiași indemn căruia i se supun Ardelencele, Bucovinenele cînd se înfățișează astfel în petrecerile lor, și chiar în acele la care iaū parte și străinii. Nu era vorba de o manifestare de mîndrie și de înfrățire națională. Se urmă numai un sfat pornit de sus, un exemplu căruia i se poate cineva împotrivi cu greū și, pe urmă, era o fantasmă, un capriciu, niște drăgălașe toane care nu țin mai mult decît de obiceiū: o! e atît de interesant să poarte cineva borangic supțire, salbe de galbeni vechi, aprinse postavuri de casă cu miș de fluturi sclipitori! Tot așa de interesant ca și la cîteva luni de zile o mămăligă adusă la masă de lacheul cu mustățile rase! Tot așa de interesant ca și o excursie de plăcere în cîteva sate originale unde se trăește cu multă muncă și se moare de prea multă muncă! Tot așa de interesant ca un cîntec românesc după o comedie franceză, ca două-trei vorbe deacasă în mijlocul fraselor de salon străine! Însă e un fel de a batjocuri lucrurile mari, să le găsești prea «interesante».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În oaste, veșmintul țeranului, căciula și încălțămîntea țeranului și-au avut locul pînă la războiū. Era foarte bine: în uniforma soldatului rus se vede pînă astăzi o înălțare a hainei țeranului; euzonul grec poartă și acum costumul popular. Dar pe urmă s'a introdus în infanterie o uniformă cit mai apropiată de a altor oștiri și a rămas numai cușma lui Mihaï Viteazul, turfită stingaciū într'o parte și cu pana, o pană de orice fel de zburătoare, înfiptă pe lature, — ca un semn de paradă în locul bonetei franțuzești de toate zilele.

Mai rămîne portul-emblemă în manifestații rare: astfel aud că doamne romine se gîndesc a merge la Putna în vechile costume, care-li-ar sta așa de bine.

*

Dar Statul hotărăște uniforme pentru atîtor și atîtor școli. Astăzi, el impune școlărilor șapci de hamali sau portari de otele și șpențeri și pantaloni cu lampasuri. Fetele se îmbodolesc în haine de bone și pun pe cap berete de excursioniste. Nu li-ar sta oare mai bine — în treb cu toată naivitatea cea mai puțin potrivită cu luminosul veac al XX-lea — în haina pe care a purtat-o neam de neamul lor și care se potrivește și cu clima? În unele feluri de școli măcar și în unele părți s'ar putea încerca. Mai departe, cînd mergi prin sate și descoperi clădirea mai mare sau mai mică, în care se învață carte, îți

răsare înainte de obicei un domn cu hainac am ieșită de soare sau o doamnă, o domnișoară cu o găteală de oraș ieftenă la preț și ieftenă ca gust. Ici și colo se vede, și numai la învățători, un costum amestecat, destul de neplăcut. Oare n'ar fi mai potrivit ca luminătorii satelor să nu se deosebească prin purtarea hainei boierului, care nu deșteaptă totdeauna iubire și încredere, de ceilalți locuitori? Chiar cind satul ar trece la haina nemțească, oare cui i se cuvine mai mult decît învățătorului să păstreze milenara uniformă de muncă și luptă a acestui popor?

Și, dacă ne simțim în adevăr un singur popor, cergile, preșurile, ștergarele făcute frumos și bine de cinstite mîni țerănești, comandate și desfăcute fie de «Furnica», fie de alte societăți ca aceasta, ar trebui să-și aibă locul în orice casă românească, — pentru însușirile lor și, nu mai puțin, ca un semn de recunoaștere și de afirmare între noi și în fața străinilor, și ca un îndemn tare și statornic dat muncii de la sate.

N. IORGA.

DIN ÎNNĂLTIMI

*Tăcuți stau munți 'n amurgit de vară.
Păduri întunecate se revarsă
Din vîrfuri sure ca de piatră arsă.
Din cer, un vâl albastru se pogoară.*

*Surîde bolta în apus, senină,
Și umbra curge tot mai deasă 'n vale.
E liniște pe creste și pe poale...
În suflet par'că picură lumină.*

*Pe-o stîncă, de o culme agățată,
O față cu-ochii plînși privește'n zare.
Duios se stinge-un corn în depărtare...*

*O cruce și-a făcut... sărmana față!
...Adîncă e prăpastia, adîncă...
...Și zeul Amor plînge, sus, pe stîncă...*

G. VILSAN.

«DE DRAGUL CELOR MICI»

FRAGMENT DIN «DOMNIȚA VIORICA»

— Sfirșit —

Credeaș și ele în necazuri, sau cine știe ce or fi crezut! Dar a doua zi a sosit o babă dintr'un sat învecinat, tocmită de către bărbatul unei țărance. Și baba zicea că a fost trimeasă ca să descinte «Domnișoarei învățătoare», că i-ar fi zis țărancele: «e bolnavă sărmănica» și «mult e cuminte și bună».

Elena a protestat întâiu, spunind că, dacă ar fi bolnavă, ar aduce pe doctorul plășei; însă, ca să facă pe placul femeilor adunate, a lăsat să i se descinte. Și, curios lucru, în noaptea aceea a dormit mai bine ca de obicei. A doua zi s'a oprit un poștalion la ușa noastră. Ce era? Sosise doctorul de plasă.

După ce a examinat-o, doctorul, ca să-i facă inimă, a zis:

— Dar de ce m'ați chemat de geaba, căci nu e nimic grav; pe d-ta nu te doare nimic, domnișoară.»

— «Noi nici n'am știut că veniți... D-ta ai trimes, tușico, după domnul doctor?» m'a întrebat Lenuța.

Nu, nici ea, nici eu nu trimesesem.

— «Hm», a zis doctorul mișcat, au venit trei inși și s'a rugat de mine ca la cine știe ce sfânt, ca să viu; și doi din ei se innapoiază pe jos. Mult trebuie să țină țărani de aici la d-ta, căci nu prea fac ei sacrificii d'astea de timp și umblet, pentru oricine.

Lenuța și-a întors fața, și se făcuse rumenă și i se umezise privirea.

Afară era curtea plină de oameni; aproape tot satul venise să audă: «ce zice doftoru?»

Cit m'a ținut doctorul în săliță, ca să-mi explice că «e un cas grav», e «tuberculosă galopantă», provenită din «slăbirea organismului», din «exces de muncă într'un aer viciat», parcă-mi vîjia urechile. Parcă doctorul nu vorbea, ci striga la mine, atît de tare auziam totul sub spaima ce mi-a pricinuit de tainuirea asta.

Cînd a eșit medicul în curte, parcă eram paralizată; am rămas acolo locului; și l-am auzit spunind țărănilor:

— «Mă, aveți grijă, să fie liniște aici, că stă rău, rău de tot.»

Și a plecat însoțit de cel cu poștalionul. Pe urma lui s'a încins vorba între țărani:

— «Ce ne facem acu noi, mă, oameni buni?» a întrebat unul îngrijorat.

— «Poî», am auzit pe altul zicînd, — «să dăm slujbe la biserică, doar o scăpa-o Dumnezeu.»

— «Păcat de ea, ce cuminte și bună: copii mei numai de dragul ei merg la școală.»

— «Ai mei cînd le zic numai că o să afle domnișoara că nu-s cumînți, și

nu-î mai privește, se fac ca niște mironosițe; zău! - să mă bată Dumnezeu dacă mint!»

— «Hei, neică», a zis altul oftînd: «nu-s multe așa învățătoare ca domnișoara noastră, mă!»

— «Așa-î, nu-s multe... Da' fie, mă, că și satu nostru, par'că-l bate Dumnezeu!; cînd dăm peste un noroc, atunci ni-l ia Dumnezeu!... Doamne ferește... auzi ci-că. e în primejdie...»

Citeva secunde au tăcut toți, și odată am auzit pe unul zicînd, cu un oftat:

— «Ooff, dar'ar dracu 'n ea de boală, că altă ființă n'a găsit!»

* * *

M'am zmcuit din toropeala în care căzusem și am intrat la Elenuța; am găsit-o stînd în pat într'un colț, învelită pînă la gît; îi era frig, de și toți afară se vătau de arșița verei.

Primarul a bătut în ușă, apoi a intrat să vadă ce zice «domnișoara» și «cu ce o poate sluji». Cînd a văzut-o, s'a intimidat așa încît, după ce a zis «sărut mina», s'a aplecat peste mina întinsă a Elenuței și i-a sărutat-o.

— «Lasă, lasă, poftim șezi,» a zis Lenuța repede..., și toată fața i s'a strîns par'că de emoție. «Șezi domnule primar...»

Primarul s'a așezat pe scaun, dar așa de stîngaci și cu fața îndurerată, par'că el ar fi fost bolnav, iar nu Lenuța.

— «Păi, —» a început el să zică, am venit să urez să te faci sănătoasă, domnișoară învățătoare, că de... e... rău cînd e omu bolnav.»

Par'că se prostise bietul om, căci începuse să învîrtească pălăria în mină, s'o sucească în toate părțile. Ar fi vrut să zică ceva, dar se vedea că nu poate, că nu-î venia nici o vorbă în minte.

Noroc că Lenuța, văzînd încurcătura lui, i-a zis:

— «Dar nevasta d-tale ce măi face? e sănătoasă?»

— «Poi mulțumim d-tale, domnișoară, stă și ea p'afară, c'a venit să afle cum îți e d-tale. Ea e sănătoasă tun. Da' d-ta, cînd ai de gînd să poțestî pe la noi?... că multă cinste ne-ai face!»

— «Cît de curînd, numai să mă însănătoșesc, d-le primar.»

— «Păi, noi te rugăm să te însănătoșești: că, vezi d-ta, ești mai mult d'aia am venit; că d-ta mult bine ne-ai făcut de cînd ești aici. Și d'aia mi-am zis: ia să vedem ce face domnișoara noastră: și a venit și o droaie de țărani cu mine; dar ei staîu afară, ca să le spui eu cum mergi cu sănătatea; că aia trei cînd au plecat după doftor, au dat sfoară în sat că ești rău bolnavă și se temeău de o nenoc... Doamne ferește, să nu vorbesc în ceas rău.»

Elenuța, zîmbînd de înduioșată ce era, i-a zis cu glasul vibrînd de emoție:

— «Mulțumesc de bunătate, mulțumesc, nu o să mă lase D-zeu.»

— «Poi, negreșit că nu o să te lase, domnișoară; de! eu nu prea știu să vorbesc măi p'ales; dar știu că nu trebuie să te lase, domnișoară; că, și noi, și alde popa, și nevestele noastre, am bătut mătăniî pentru matale. Barim popa, de cînd bolești, te pomenește într'una în biserică; după Vodă și după Regina, pe d-ta te pomenește întîiu... Nu te lasă Dumnezeu, nu te lasă, că mulți se 'nchină pentru însănătoșirea d-tale.»

Mi-a venit așa nu știu cum, mi s'a urcat un nod în gît; mă uitam la Lenuța; biata fată sta nemișcată, privind la țăran, dar îi șiruiam lacrimile pe obraz; pe cînd țăranul, privindu-și pălăria, urma rar, cu glasul muiat de lacrimi, cercînd să se stăpînească:

— «Asta-î sigur că nu te lasă D-zeu: uite, nu mai zic de băieții mei, dă i-ai învățat d-ta să se închine; că și ăia te pomenesc în rugăciunile lor. Dar vreau să zic că pînă și fetița mea, știi aia dă i-ai făcut păpușica, atunci cînd ai fost la noi, și ea se închină. S'o auzi cum și ea, — așa peltică cum e, — zice, cînd se roagă: «dai Mezeu tănătate a misoala învătoalea (adică domnișoara învățătoare).»

«Domnișoară, nu știu cum mi-a venit cînd am auzit-o; știu, n'am plîns de cînd eram copil, dar cît sînt eu de impietrit, m'au podidit lacrimile.»

Și primarul își trecea mîna pe la ochi, —căci îl podidise de astă dată cu tot dinadinsul plînsul. Eu mă uitam la el prin lacrimi ca printr'un vâl și Lenuței îi șiruiam ochii de țî se topea inima uitîndu-te la ea. Mult bine i-ai făcut și Lenuței, dar și mie, durerile astea de prietenie din partea țeranilor.

Sfîrșesc nădăjduind să-ți dau în curînd vești bune despre Lenuța.

Te sărut: *Ruxandra.*

* * *

— «Coniță», zice Șafta, fata din casă de la Curte, «a murit domnișoara învățătoare și Neaga cere voie s'o mai vadă odată...»

— «Dar de ce a murit?»

— «Se zice că avea oftică, și că a mai și răcit... să vezi coniță, spune Marin Teleleu, tot satul e numai o jale, și plîng femeile mai ales, și copiii de școală plîng pe urma ei, toată lumea o iubia în sat, că mult era bună săraca... Dai voie să se ducă Neaga?... M'asî duce și eu s'o vad, coniță... sărut mîna.

— «Duceți-vă» zice Viorica, «duceți-vă: îmi pare rău că nu mă pot duce și eu să o vad. Dar poate să mă duc cînd o vor înmormînta-o.»

— «Zău coniță, mare pomană ți-ai face, dacă ai merge să o vezi la biserică; zău, că mult era bună; uite, Neaga cînd a auzit de moartea învățătoarei, a început să plîngă așa de tare, încît m'a podidit și pe mine plînsul.»

* * *

În sat Gheorghe Mortul, împreună cu primarul și mătușa învățătoarei, Ruxandra Dragomirescu, au luat toate măsurile necesare pentru înmormîntarea învățătoarei. Întreg consiliul comunal și chiar și țeranii din sat au pus de la mîna la mîna, și s'au îngrijit de toate ale înmormîntării. Copii au adus flori de cîmp, împletituri de spice, coroane mici, făcute cu neîndeminare, dar așa cum sînt, toate își au valoarea lor: sînt date de inime recunoscătoare.

Cînd să se ie cosciugul din casă, cîțiva consilieri înaintează și-l ridică pe umerii lor. Mătușa învățătoarei izbucnește în plîns, ea vrea să zică: «lăsați-o! nu mi-o luați!» Dar glasul i-se înneacă; două țărance o susțin să nu cadă; și cortegiul pornește

Primarul merge după cosciug. Stan Clănțău și Toader Hidu, cei doi foști

dușmani ai școalei, neputînd să ducă cosciugul, au pus cîte o mîna pe el, și merg pe de lături, ținîndu-și cu o mîna pălăriile și trecînd din cînd în cînd cu ele pe la ochi, ștergîndu-și cu pumnii lor noduroși lacrimile.

Targa e dusă de doi țărani pe de lături, ca să poată fi pus cosciugul pe ea la rîspîntii, cînd slujesc preoții.

Acuma se îndeasă și copiii și fetițele, ținîndu-se de mîna, și vin toți țărani și țărancele, fetele mari și flăcăii, toți îmbrăcați în haine curate.

Gheorghe Mortul s'apropie de primar și-i șoptește: la rîspîntie să ia cosciugul alți consilieri, și la a doua rîspîntie alții, așa că din biserică să-l ducă la mormînt: primarul, ajutorul, notarul, și el, Gheorghe. Primarul, dă din cap.

Iată rîspîntia din fața circiumii; preoții s'apropie de cosciug: fac slujba și pornesc din nou, pe cînd tușa moartei, izbucnînd în plîns, strigă răgușit: — «Nu mi-o luați!! lăsați-mi-o oameni buni! Nu mi-o luați!»

Circiumarul iese din prăvălie încet, posomorît și înaintează spre cosciug, dar circiumăreasa ca o nebulă se repede din casă afară pînă lingă moartă, strigînd: — «Iartă-ne, iartă-ne! că nu ți-am fost dușmani!, iartă-ne!» Și plîngînd s'apropie de cosciug, și sărută panglicile atîrnate.

Amîndoi trec în urma celor doi săteni, pun mîinile pe cosciug, și, pe cînd femeia își dă curs liber lacrimilor, circiumarul se căznește să fie rece, demn, totuși duce din cînd în cînd mîneca spre obraz, se freacă la ochi și se uită în jos.

Tușa Elenei abia se mai poate mișca de zdrobită ce este; dar țărancele se schimbă lingă ea, o sprijinesc, și o conduc. Acum se începe slujba la a doua rîspîntie, și purtătorii se schimbă, căci toți vor să aibă cîntea d'a fi dus pe moarta asta atît de iubită, la groapă.

În plînsul Ruxandrei e atîta desnădăjduire, încît fetele, femeile și bărbații cari o aud își întorc fețele spre a nu li se vedea ochii umezi.

Un fapt cu totul neașteptat adăugă la emoția generală o notă de mirare: din partea despre curte se vede sosînd administratorul Iorgu, mergînd într-o ținută respectuoasă, în urma unei femei tinere.

O șoaptă trece prin mulțimea adunată: «Domnița! Domnița!».

Cortegiul tocmai a întors capul său, ca s'o ție pe alt drum spre biserică, dar pare a-și încetini mersul spre a fi ajuns de cele două persoane. Acuma Domnița Viorica ajunge cortegiul și-l urmează. În fața ei țărani se dau respectuoși la o parte, făcînd ca o stradă în capul căreia e cosciugul dus de consilieri. Primarul observă că lumea se dă în lături și, cînd privește în urma sa, vede pe administratorul Iorgu și ghicește, după ținuta lui respectuoasă, că trebuie să fie cu stăpîna moșiei. Primarul o zărește, se dă mai în lături, Gheorghe băiatul de asemenea: dar cu tot locul ce i se face, «Domnița» Viorica rămîne la sfîrșitul cortegiului și se oprește cu toți ceilalți în fața bisericii.

Aci cîteva țărance așteaptă să vină copiii lor trimeși după flori, dar, cum ei au întîrziat, cosciugul e dus în biserică.

Lumea de afară intră, și pe urma lor Viorica este condusă la locul cel mai din față de către primar și de Gheorghe Mortul, ca să poată vedea totul.

Preoții încep slujba; rînd pe rînd repetă fiecare aceleași cuvinte, aceleași gesturi, pe cînd matusa moartei plînge îngenunchiată lingă cosciug.

Tocmai se pregătește preotul satului să rostească cîteva cuvinte despre moartă, cînd niște copii mici, cu mînunchiuri de flori în mîna, năvălesc printre oameni, plîngînd, căci au întîrziat. Ei s'apropie de cosciug: sînt doi băieți și trei fetițe. Toți copiii, încă cu lacrimile la ochi, se opresc lingă cosciug, depun florile pe picioarele moartei și încep să sărute pe rînd mîna învățătoarei.

La vederea copiilor, un fior trece prin mulțimea adunată; Ruxandra, matusa Elenei, își apleacă capul lingă moartă în cosciug și plînge; una din fetițe se ridică în vîrfurile degetelor, sărută moarta pe obraz, dar o lacrimă a copilei cade pe obrazul de ceară albă.

Fetița, văzînd lacrima, trece cu mîna ușor ca o mîngîiere peste obrazul învățătoarei, ca să ștergă picătura, apoi sărută locul atins cu mîna, dar îl sărută cu atîta gingășie, încît piepturile celor ce privesc, se umflă de înduioșare și un suspin trece prin biserică zguduind pe toți. Peste chipurile privitorilor trece o tremurătură, fețele se crispează supt lacrimile cari vor să curgă și de odată s'aud țărancele, izbucnind în plîns. Și toată biserica plînge.

Preoții stau emoționați, însuși preotul satului are ochii uzi de lacrimi: el vrea să înceapă cuvîntarea lui, dar aude numai suspine în jurul său, și fața lui tremură, colțurile gurei i se lasă în jos, buzele lui se mișcă fără a scoate un sunet. Preotul face o sforțare și în mijlocul suspinelor ce-l înconjoară, uitînd cuvîntarea ce-și pregătise, ridică mîna, o întinde cu o mișcare vibrată în spre moartă, și în tăcerea ce se face, zice tare, cu glasul tremurînd de emoție:

— «Domnișoară învățătoare Elena!»

Un fior trece prin toți, și femeile cad în genunchi plîngînd cu suspine. Bărbații își ascund fețele sub minecele largi, și cu cîte o mîna își șterg ochii. Preotului îi curg două șiroaie mari din ochi peste obraz și-i trec peste barbă. El rămîne cu brațul întins; bărbia lui tremură, glasul i se sugrumă în gît, însă el face o sforțare și acuma iar cu glasul tremurînd, din adîncul inimii zice:

— «Domnișoară învățătoare Elena Dragomirescu!

Scoală-te, deschide ochii și uită-te în juru-ți.

Scoală-te și vezi roadele date de munca iubitoare ce ai depus.

Scoală-te să vezi cum chiar acei cari te urau la început, te plîng azi cu lacrimi de foc!

Uite coala în genunchi femeile satului pe care le ai învățat să fie blinde și ascultătoare; uite coala copiii cari veneau numai de dragul învățătoarei lor la școală! Deșteaptă-te, fată cu inimă nobilă, să vezi cum acei cari te dușmăniau eri, acuma te jelesc! Scoală-te, să vezi cum te jelesc și cei ce te iubiau.»

E un plîns zguduitor în toată biserica, Stan, Teodor, circiumarul și cir-

ciumărița în genunchi plîng, și se lovesc cu pumnii în piept ca și cînd s'ar acusa de moartea ei; și fiecare din ei, lovindu-și pieptul, zice plîngînd cu hohote: «eū sînt vinovat! eū sînt vinovat! eū sînt vinovat!».

Fetele și-ascund capul în fustele mamelor lor și plîng, și plîng femeile jos întinse în mătani înaintea coșciugului. Bărbații ingenuchiați și-au întors capetele cu fețele convulsionate de plîns și tresar cu tot corpul supt suspinele care îi zguduie. Și uneori de atîta plîns abia se deosebește aceia ce plînge preotul. Căci preotul nu mai vorbește, el plînge cuvîntarea lui; și cu el plîng toți... Pînă și preoții străini de sat sînt luați de emoția generală și-și șterg ochii, oricît ar fi ei de obișnuți cu ast-fel de privești.

Viorica, de la locul ei, ascultă cu batista la ochi.

Logofătul a fost biruit și el de jalea înconjurătoare. Ruxandra, cu capul aplecat peste marginea coșciugului, udă cu lacrimi rochia moartei, și numai după tresăturile corpului ei se vede cum o zgîlție durerea.

Și, cînd preotul, aproape să termine cuvîntarea lui, zice:

— «Dumnezeu de sigur va așeza pe domnișoara învățătoarea în cer, printre cei buni și drepti, în rîndul celor sfinte,» țărani, uitînd că se află în biserică, rostesc într'un glas:

— «Așa-i părinte! așa e! așa e! Nicî nu se poate alt-fel!!»

Și din nou țerancele izbucnesc în bocete, plîngînd în gura mare.

* * *

Acuma se ridică coșciugul învățătoarei de către primar, Gheorghe Mîrtu, ajutorul de primar și de notar; dar preotul satului, uitînd că e preot, dă pe notar la o parte și pune umărul sub coșciug, să-l ducă și el pînă la groapă.

Preoții vor să-l rețină: «nu e de obicei, nu se cade», dar el nu se lasă, nu vrea să știe de nimic, și Viorica, privindu-l, simte că i se umple inima de lacrimi, simte cum emoția o covîrșește, și cum i se udă ochii mai mult.

Ajunși lingă groapă, Ruxandra vrea să mai sărute odată pe Ileana ei, s'apleacă spre ea, dar, de durere, ieșină, și cade peste moartă.

Țerancele o ieaū de o parte și o îngrijesc, pe cînd consilierii comunali, în frunte cu primarul, se grămădesc ca să arunce și ei cite o mină de pămînt peste coșciug. Dar primarul dă la o parte pe cîțiva, și Viorica înaintează, abia zărînd de lacrimi unde calcă, iea o mină de pămînt, o ridică, și-i dă drumul în groapă, zicînd cu glasul tremurat de emoție:

— «Tu ne-ai învățat să ne purtăm cu blîndeță și să iertăm, fie-ți somnul liniștit, țărîna ușoară și amintirea veșnică.»

— «Amin-amin», rostește primarul împreună cu cei de față, aruncînd fiecare cite o mină de pămînt peste coșciugul Elenei Dragomirescu.

VASILE POP.

LIBERAȚII

În cârciumă-au intrat voioși,
În cârciuma boltită, —
Și-au început, în zbor nebun,
O sîrbă îndrăcită.

Lăutele îi zic cu foc
Și cobza lin îngină...
Deodată se opresc și prind
Pâharele în mînă.

Iar unul a 'nceput așa
Cu vesel grai să spună:
— «Ce bine-î, fraților, să joci,
Cînd trimbița răsună!

«Treî ani în oaste am slujit...»
Cu toții închinară:
Paharele sînară scurt,
Apoi se deșertară.

«Treî ani departe-am fost mereu
De scumpa mea mireasă,
Treî ani de cînd nu i-am văzut
Pe cei rămași acasă...»

Și iar, voioși, de mijloc prinși,
Să joace 'ncep firtații, —
Pe cînd recruții 'n jur șoptesc:
«Mă, aștia-s liberații...»

Ei chefuesc. Iar un recrut
În umbră șade, bietul, —
Și lacrimile, înflorînd,
Din ochi îi cad cu 'ncetul,

Ce trist îi sună în auz
Cîntarea lor nebună,
Și cit de vesel ar pleca
Cu dinșiî împreună!

Ei mîni în sate vor intra,
Cuprinși de veselie,
Și mamele-au să iasă 'n prag
Plîngînd de bucurie.

Plîngînd, cu drag i-or săruta
Și le-or întinde masa;
Alături cu ei va sta,
Zîmbîndu-le, aleasa.

Vor rîde codrii înverzîți,
Poețele în floare,
Și 'n cer, ca 'n sufletele lor,
Va fi tot sărbătoare!

— «Of! Doamne, dă-mi ăripă să zbor
În satul mieu, acasă,
Căci mare foc și mare chin
Biet sufletu-mi apasă!

— «Aș vrea să plec. Firtații miei
Sînt gata de plecare!»
Dar se oprește scurt în loc,
Ascultă lung, tresare.

Un pas și iarăși s'a oprit.
Ceilalți sînt înnainte...
Ce dulce tremură 'n văzduh
Cîntarea lor fierbinte!

Își lasă capul greu în piept,
Oftînd din greu, se 'ntoarnă:
Ce trist răsună 'n depărtări
Pierdutul glas de goarnă!

NECULAI DUNĂREANU.

CRONICĂ

«Cuib de Șoimi», poem de d. I. Bistrițeanu, e un episod din viața lui Ștefan-cel-Mare, și anume acela, pus în baladă de Bolintineanu, despre răspingerea eroului învins de mamă-sa, care i-a închis porțile Cetății Neamțului. Bolintineanu s'a inspirat dintr'o legendă păstrată de marele cronicar Neculea: în aceasta e vorba numai de un sfat pe care l-ar fi dat Doamna, amintind lui Ștefan zicala că «Pasărea în cuibul ei piere»; desfășurarea teatrală de energie spartană și vorbele mari care încearcă a fi sublime (și nu izbutesc, de și, la început, ele fură admirația) vin de o potrivă de la poetul romantic. De fapt, Ștefan n'a putut fi răspins de bătrina Doamnă, pentru că aceasta nu mai trăia de mult. În vremile ei, ea se chemase Oltea, iar în călugărie, Maria. Al treilea personaj din scena vitează, soția lui Ștefan, s'a coborât tot din mintea lui Bolintineanu. Acesta nu-i dădea nici un nume: d. Bistrițeanu îi zice Voichița. După Ureche singur, care scria foarte târziu, cea din urmă dintre soțiile lui Ștefan s'ar fi chemat dintru întâiu Voichița, cu toate că izvoarele, cronică, documente și inscripții, n'o știu supt alt nume decit supt acela de Maria. Însă în 1476 trăia încă a doua soție a lui Ștefan, Maria din Mangup. Ori-cum, realitatea faptelor trebuie ținută și ea în seamă într'un poem istoric.

Lucrarea d-lui Bistrițeanu are versuri corecte, o limbă frumoasă și, ici și colo, accente puternice. Ideia de a povesti împrejurările prin gura unui țeran naiv e foarte potrivită.

Defectele sînt cele arătate mai sus și slăbiciunea psihologiei. Ștefan e mai pre jos decit cum se cuvine, și ce e dreptul trebuie un talent superior pentru a păstra legenda fără a înjosi pe eroi. Doamna cea tînără, reprodusă după Bolintineanu, e de o sentimentalitate tot așa de ștearsă ca și în original. Încordarea lacedemoniană a bătrinei nu se susține: nu se poate admite să i se împrumute vestitul sfat al mamei din Sparta către fiii lor, cari trebuiau să se întoarcă saii cu scutul saii de-asupra lui, morți; D. Bistrițeanu a greșit, de sigur, încheind prin aceste cuvinte episodul saii.

* * *

Primesc de la d. Teodor V. Păcățian din Sibiiu, cunoscutul autor al «Cărții de Aur», o lucrare intitulată «Istoriografii vechi și noi, studiu critic în chestia Mitropoliei ortodoxe romine». Scopul d-lui Păcățian e să arate că vechii istorici aveau dreptate cînd scriau că Romînii din Ardeal au avut Mitropolie încă de pe la 1470 măcar. Cu această părere nu m'am putut uni, și, lucrînd cu totul independent, pâr. canonic Bunea a ajuns la aceiași convingere cu mine (v. Iorga, *Sute și preoți*, București, 1902 și Bunea, *Vechile episcopii românești*, Blaj, 1902), anume că Mitropolia a făcut o, cel d'întăiu, Mihaî Viteazul. D. Păcățianu combate părerile noastre și crede că le-a spulberat; pe lingă aceasta, ni face proces de intenții și puțină morală, care e și sărată și nesărată¹: la urmă ne invită să-i răspundem, dar să fim (măcar noi) «urbani».

Din partea mea, iată ce am de spus. Întăiu, eu nu jur că cele două acte din care s'a scos că Romînii din Ardeal au avut Mitropolit în secolul al XV-lea au fost tocmai așa cum le cunoaștem: avem înaintea noastră numai copiile lor de la 1721. Al doilea, din lista egumenului Ruvarac, comunicată d-lui Păcățianu, nu iese că la 1479 n'ar fi fost Mitropolit sîrbesc Ioanichie; din *Notes et extraits*, II, tipărite de mine, se vede că patriarhului din

¹ Așa ni se aduce învinuirea că am fi împrumutat, fără a spune, părerii ale unui scriitor ungar dușman Romînilor și că le-am fi exagerat încă. D. Păcățianu nu se va supăra, dacă nu-i voi răspunde la aceasta.

Ipec i-se zicea Mitropolit până pe la 1440 ; el a stat la Belgrad cînd Despotii Serbiei s'au mutat aici și tot aici a stat el un timp și cînd Belgradul a fost al Ungurilor ; în 1479 el putea fi adăpostit la Curtea regelui ca un oaspete de însemnătate politică, și aceasta din cauza luptelor la granița între Unguri și Turci. Al treilea, n'am așteptat luminile d-lui Păcățianu ca să știu că la Alba-Iulia a fost episcopie, și nu archiepiscopie latină, dar am crezut că e mai bine de primit că s'a scris «archiepiscopie» în loc de «episcopie», decît că Românii au putut să aibă în Ardeal înaintea de 1500 un Vlădică, pe care Ungurii, plini de cel mai desăvîrșit despreț pentru noi, să-l întituleze «archiepiscop al Ardealului». Al patrulea, actul de la Brîncoveanu pe care-l citează d. P. nu dovedește că Mihaî Viteazul a ridicat biserica din Alba-Iulia în locul alteia mai vechi, și cu atît mai puțin că aceasta era metropolitană : d-sa cunoaște o traducere din secolul al XVIII-lea al actului ; cum vorbea Brîncoveanu de Mitropolia din Alba-Iulia poate vedea d. P. din ale mele *Socotelile Sibiiului*, p. 18, nota 1, sau în Cipariu, *Arhivă*, pp. 455-6. Mitropolitul Sava Brancovič, fiind Brancovič, nu putea fi decît Sîrb, iar despre el am socotit a fi scris pagini duiioase pentru cine vrea să înțeleagă.

La sfîrșit, să mi se îngăduie trei observații : patima confesională e un lucru urît ; a da considerația ce se cuvine cuiva de ale cărui păreri nu ești — să zicem în acest ca «d-lui N. Iorga din București», cum scrie d. P., «în Statul vecin», mai zice d-sa, în loc de România, — nu e rușine, și, în sfîrșit, a venit și pentru noi vremea, cînd istoricii sînt singurii chemați a scrie istoria. *Ne sutor ultra crepidam!*

* * *

Noua publicație a d-lui Ștefan D. Grecianu, — care păstrează la vîrsta sa înaintată un interes pentru studiile istorice pe care ațiția nu sînt în stare să-l aibă în tineretă, — *Scrierile lui Radu Logofătul Cronicarul*, se desface în două părți : cea d'întăiu e sfîrșitul, rămas inedit, al cunoscutului articol pe care d. Grecianu începuse a-l tipări în *Revista Romîna* a lui Odobescu asupra strămoșului său Radu, cronicarul Domniei lui Constantin Brîncoveanu ; o a doua parte anunță tipărirea integrală a Cronicii lui Radu Greceanu, dîndu-i deocamdată lista capitolelor. Vom fi recunoscători cu toții bătrînului cercetător pentru această ediție, atît de necesară, a unei povestiri prețioase din punctul de vedere istoric, ca și din acel literar.

* * *

Un profesor ungar din Orăștia, d. Francisc Görög, a dat la lumină o cercetare asupra relațiilor dintre principele Ardealului Gheorghe Rákóczy al II-lea și Domniî romîni din vremea sa (*A két Rákóczy György főnhatalósági joga a két oláh vajdaság fölött* ; Budapesta, 1904). D. Görög întrebuintează conștiințios și lucrările românești privitoare la subiectul său. Astfel opera sa nu poate fi atinsă de obișnuita critică ce se poate aduce scriitorilor străini cari tratează sau ating istoria noastră.

N. IORGA.

* * *

Musica noastră e dulce și atrăgătoare ; n'avem cuvînt să ne mirăm dacă străinii, chiar și aceia cari nu ne prea văd cu ochi buni, se încîntă de ea. Dar avem dreptul, nu să ne mirăm, ci să ne supărăm de-a binefe, cînd printre cei de alt neam se găsesc oameni cari să ne fure pe-de-a'ntregul melodii și cîntece, înfățișîndu-le ca ieșite din armonia sufletului lor ce nu cunoaște teama de fapte neiertate. Un student romîn din Ardeal, d. I. Cl. Iugă, cunoscut acolo prin citeva compoziții musicale, ne-a descoperit de curînd pe doi despoietori de aceștia, unul pretins poet și altul pretins compozitor, cari au crezut că-i cuviincios să păcălească lumea ungurească, oferindu-i ca originale

poesia «Unde ești» a lui Th. Șerbănescu și muzica ei de G. Cavadia. Din norocire pentru vecinii noștri Unguri, cari țin să fie cunoscuți ca un popor unde omenia se respectă, — cei doi plagiatori au numai numele unguresc («poetul» își zice Rudnyánszky Gyula, iar «compositorul» Rényi Károly), cit pentru sînge și apucături — ei ar fi fost de sigur *Evrei...* romîni, dacă împrejurările nu i-ar fi făcut Unguri de viața nouă. Interesant este că autorii plagiatului, cari și-au editat opera urită la Budapesta, și-au rezervat «drepturile de proprietate pentru toate țările (!)», — îndrăzneală care ar arăta că nu se găsesec numai Evrei *fricôși* pe lume și că sînt anume chestiuni, unde curagiul semitic poate fi chiar fără pârche.

* * *

A apărut în ediție separată discursul de recepțiune al d-lui Ioan Bianu, cu titlul: «*Despre introducerea limbii romînești în biserica Romînilor*, discurs rostit la 21 Martie (3 Aprilie)-1904, în ședință solemnă, sub președinția M. S. Regelui, de Ioan Bianu; cu răspuns de Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Romîne, București. Institutul de arte grafice etc. Carol Göbl», pp. 58 în 4°. Cuvîntarea d-lui Bianu este o lucrare științifică de toată importanța, ale cărei rezultate nouă și remarcabile vor fi primite cu cea mai mare plăcere de către cercetătorii limbii noastre și de către toți istoricii noștri culturali. Intemeindu-se pe o serie de studii amănunțite și originale asupra vechilor noastre cărți bisericești, autorul ne înfățișează cu o limpezime deplină circulația acestora în cursul veacurilor, prin Ardeal, Țara-Romînească și Moldova. Concluziile, solid formulate și definitive, credem, ale d-lui Bianu răstoarnă credința generală că încă de pe vremea lui Matei Basarab și a lui Vasile Lupu s'ar fi introdus în slujba obștească și oficială a bisericii limba romînească, în locul celei slavone care ne stăpînia pîn'atunci. Numeroasele probe, înșirate de autor, vădesc dreptatea credințelor sale, pe care se razimă, în partea ei pozitivă, teoria că:

«...Scoaterea limbii slave din biserica Romînilor și ridicarea limbii noastre naționale ca limbă liturgică în locu-î, s'a îndeplinit numai în întiele trei decenii ale secolului XVIII. Această schimbare atît de însemnată în istoria noastră culturală nu s'a făcut de odată, nici prin porunci domnești, nici prin hotăriri de sinoade și de prelați, ci cu încetul, prin trebuința din ce în ce mai mult simțită de toți, și după ce încetară și cauzele care făcuse să se creadă că păstrarea limbii slave în biserica noastră era o necesitate pentru păstrarea ortodoxiei» (p. 2).

Cuvîntarea, scrisă într-o limbă literară îngrijită, e străbătută de-o profundă dragoste de limbă, care se comunică cetitorului și-l înalță sufleteste. Reproducem aici cuvintele înțelepte, despre însemnătatea pentru toți Romîni a limbii din vechile texte bisericești, pe care le exprimă autorul într'un avînt de puternică simțire:

Această limbă este legătura sfîntă, care face unitatea vieții sufleteste a tuturor părților neamului nostru, împrăștiat sub deosebite stăpîniri. De aceea se cuvine să ne atingem de ea cu acel respect cu care omul cîmîntă se apropie de tot ce iese sfînt. Respectul trebuie să fie îndoit, înzecit, cînd este vorba de limba bisericii, de limba sfîntei rugăciuni și a sfîntelor cîntări, care ne înalță, cînd sîntem în bine, ne mîngîie, și ne întăresc, în amar și în necazuri. *Limba cărților bisericești trebuie să fie respectată și statornică*, și numai atunci se cuvine să fie scos dintr'însa un cuvînt, cînd el nu mai este înțeles de cei de astăzi, și numai atunci este bine să fie introdus un cuvînt nou, cînd el a ajuns în întrebuintarea și în înțelegerea tuturor: altfel se calcă cuvîntul sfînt al Apostolului și se închide în vorbe neînțelese învățătura și ruga care trebuie să înalțe sufletele celor mulți și umiliți (p. 24).

În răspunsul său (pp. 26—35), d. Dimitrie A. Sturdza schițează activitatea științifică a noului membru al Academiei și găsește toate convenitele accente de

laudă și de recunoștință pentru meritele pe cât de mari, pe atât de cunoscute, ale d-lui Bianu, întru organizarea europeană a Bibliotecii Academiei, pe care prin o muncă neîntreruptă de 25 de ani a ridicat-o, dintr'o grămadă de cărți la întimplare, cum fusese odată, la nivelul instituțiilor similare din străinătate.

Ni-se dau apoi, la sfârșitul broșurii (pp. 37 — 58), o serie de bogate probe și informații asupra părerilor din textul cuvântării, citindu-se fragmentele mai importante din vechile cărți, precum și diferitele opinii ale istoricilor noștri culturali în chestiunea introducerii limbei românești în biserică; un tablou statistic prețios al cărților de ritual românești scrise și tipărite în anii 1653—1741, încheie broșura.

* * *

Zilele trecute s'a sărbătorit în toată Germania și Austria nemțească aniversarea de șezeci de ani împliniți ai poetului *Detlev von Liliencron*, care este recunoscut astăzi printre cei mai de frunte creatori și îndrumători ai literaturii germane moderne. Prietenii lui literari au hotărât scoaterea unei ediții complete și festive a operelor sale; revistele și gazetele mari l'au slăvit în suplimente speciale; poeți de valoarea unui *Otto Julius Bierbaum*, amicul său nedespărțit, i-au închinat poezii duioase; toată imensa lume de cetitori germani s'a bucurat de încoronarea muncii poetului prin frumosul păr alb al unei vrste înaintate.

Detlev v. Liliencron, născut la Kiel, în 1844, are 'n urma sa o mănoasă activitate literară; a publicat numeroase volume de poezii lirice, de schițe și nuvele, care arată un talent de mîna 'ntii, plin de originalitate, și un temperament vînjos și vecinic activ. Fire curat germană, el exprimă însușirile rasei sale în tot ceia ce cîntă ori cugetă: adevărat poet național, în sensul larg și limpezit al cuvîntului. Cu toate astea, n'a rămas nici el cu desăvîrșire străin de acel modernism rău înțeles și exagerat, care își are reprezentanții săi tipici și în poezia modernă germană; însă duhul cel bun al personalității sale dintr'o bucată a învins repede, și operele maturității lui sînt podoabe ale literaturii germane și dovezi ce nu pier ale unui suflet sănătos în toate fibrele lui.

Nota originală a lui Liliencron, care mai ales îi asigură un loc printre scriitorii moderni, nu numai ai Germanilor, o găsim în poeziile și schițele sale militare, unde războiul, cu toate emoțiile lui atât de multiple, este prins cu o măiestrie psihologică și cu o plasticitate de stil ce uimesc.

* * *

Lumina, revistă populară a Romînilor din Turcia, care apare acum ca «publicație a corpului didactic și bisericesc romîn», cuprinde în numărul 4, pe Aprilie, același material îngrijit și util, cu care ne-a obicinuit noul ei director, d. N. Bațaria. Un prim-articol asupra *Romînilor și a Grecilor din Epir* arată cu argumente puternice superioritatea neamului nostru de acolo asupra îndrăzneților și a megalomanilor cari tăgăduiesc ori-ce îndreptățire la o viață națională unor frați întru Domnul, cărora s'ar cuveni să le aducă mai mult respect și mai multă recunoștință pentru binefaceri de tot soiul, din trecut și de acum, din Epir și de la noi din țară... Citim apoi o serie de comunicări interesante și bine scrise despre felul cum Arominii serbează Sf. Paști. Mai remarcăm o schiță, poezii și cîteva anecdote în dialectul aromînesc, toate cu farmecul lor local, care ne atrage și pe noi, apoi o frumoasă poezie (*Din străini*), în formă populară, precum și diferite informații asupra vieții culturale romînești din Turcia, d. p. asupra orașelului *Vlacho-Clisura*, a căruia populație aromînească atinge cifra de 5.000 de suflete.

C Î N T E C

Faptul serii plin de taine
 Umbrele-și întinde-acum;
 În grădina 'ntunecată
 Rătăcesc pe vechiul drum.

Și, cum mîndra 'n gînd îmi vine,
 Prins-aî visuri să m'alinte:
 Că, mergînd într'una singur,
 Surîdeam ca scos din minte.

Vîntu 'nduioșat prin arbori
 Șopotia cu frunza 'ncetul:
 «Visu-î partea lui pe lume;
 Lasă-l să viseze bietul».

EUGEN CIUCHI.

RĂSPUNSURI

I. Dall. Loco. — În cestiunea scrisorilor de care pomeniți, vă rugăm să ne dați adresa dv. precisă; un colaborator al nostru ar fi dispus să vă ofere pentru ele ceia ce ați găsi de cuviință.

I. M. R. Loco. — D-ta ne-ai spus ce-î ceri «Ei»; noi nu-ți mai cerem *nimic*.

X. Caracal. — Încearcă mai departe cu subiecte care pretind muncă stăruitoare și îngrijită. Unele calități are și bucata trimisă.

Turnu. Loco. — Subiect frumușel; forma lasă de dorit.

N. St. B. Focșani. — «Versurile intime» le puteai păstra pentru d-ta; cealaltă bucată are idei alese, păcat că forma e prea improvizată.

Arec. Loco. — «Epitaful» a produs efectul contrar celui obicinuit, și — «pace!»

Eug. R. Iași. — Mai trimiteți versuri ca «Bun rămas», și altele de felul lor, iar *arostichele*: să nu măi greșească adresa; cu vremea ați putea crea *poesii* adevărate.

Dor. Gh. Iași. — Ar fi bine să vă feriți pe viitor de:

«...Zina

«Ce-și întinde aripi negre

«Pe de-asupra'mi cobitor».

Căci nu'e zină, ci altceva!

V. P. Loco. — Încercați cît de mult și așteptați cu răbdare, pînă veți putea traduce bine pe Lenau. Bucățile de pîn' acum arată oarecare stîngăcie și o formă prea neîngrijită.

Dulcinea. Loco. — Sint versuri curgătoare, dar nu-î poezie. Dacă vroiți, mai încercați.

Hesperus. — Versurile din urmă, ca și cele d'întîiu, și — foarte probabil — ca toate cele pe care nu le mai dorim, nu le-am putut trata ca să merităm «recunoștința» Dv. «anticipată».

Cîțitor. Loco. — Numerele cerute le puteți găsi la administrația revistei noastre.